

առեթեաք երկուց օրինակայ ուղղաբանեալ գրեցի զառեթեկայ ներդրեանս, յամին 1827 ի Մայիսի 7,

10. ՅԵՆԱՅԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻՔ ԹՂ. 16: Եւ յԱ յովհ. Ջօհր. յամին 1775 ընդօրինակեցի հաւատարմաւ թեամբ ի Ջ ճառքնորն ի հնազանդն գրութեամբ ի ճառքնորն մեր ի ԺԱ գարու . . . :

14.

ԲԱՌԱՐԱՆ

Cod. Arm. XIV. — ՌՄԺԳ = 1764—1780:

ԹՈՒՂԹԻՐ 83, էջ 166: — ՄԾԾՈՒԹՈՒՆ 22x15:7 սմ: — ԳՐՈՒԹՈՒՆ երկսկսն 19x17 սմ: — ՏՈՂԵ 50—55: — ՆՈՒԹ ԹՈՒՆ ճառք: — ՎԱՅՄ ՆՈՒՆ ընդ Թ. 11, 12, 13: — ԳՐԻ ՆՈՒՐԱՐԻ ժամ: — ԱՆԳՄԱՆԱԳՐՈՒ ամբողջ թանգարան մանր թղթերու վրայ գրուած եւ ճառք թղթի վրայ կարուած: — ԺԱՄԱՆԱԳՐՈՒ 1764—1780: — ԳՐԻՉ ՏԻՐԱՅՈՒ ՎԵՐԱԳՐՈՒ ՏԵՐ-ՅՈՒՄԱՆԻՆԻԱՆ: — ՏԵՐ Գ. ՏԵՐ-ՅՈՒՄԱՆԻՆԻԱՆ եւ Ջօհրայ: — ՏԵՐԻ Գ. ԳՈՒՆ: — ՅԻՇԱՅԱՆԱԳՐՈՒԹՈՒՆԻՔ ԹՂ. 82ա, 82բ:

Մատենան Բառաբան:

Ճակատն է ԹՂ. 2ա: «Գրեթէ քոթիկ, յորում պարունակին պէտքեւ իւր պատմութիւն եւ օգտակարք, իբրեւ շղթայ օղջընդ օղջ յարեալք եւ յարմարեալք: Եւրոպական ըստ կարգի պարտեհեցի ի Գեորգայ մշականուն նուաւստ զպէճ կուստանդիւնաւորեալ յօդուս եւ ի շահ մատուցեալ վերջնաւոր, ըստ մասին ի ՌՄԺԳ եւ ըստ մասին ի ՌՄԺԳ թակարանին ի թագաւորեալն կուստանդիւնաւորելոյ»:

1. ԹՂ. 4ա—77բ: «Գուճարք խմբից զանազան ոճից եւ անուանց յոգեւեց շարակցելոց ընդ զայն եւ բազմութիւն իւր բանից եւ ընտիր բառից, որք գտանին ի սփիւռս աստուածաշունչ տառից, եւ ի գիրն երեւելի հայկապա եւ ակամաւոր հեղինակաց հայկական զորհրդ: Ա. Աղասարեայ, այսինքն աղասարք արհաւիրք ըստ այնմ . . . » (վկայութիւն ի հայ հեղինակաց): Ա.—Օ. Ամբողջ մանրամասն եւ բաւական գիտնական ոճով:

2. ԹՂ. 78ա—81բ: «Գարձեալ այլ կարգ պարտեհեցի, յաւելուած ամբողջին:

3. ՅԵՆԱՅԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻՔ ԹՂ. 82ա—82բ: «Օրինակ առեալ իմ Գեորգայ անարժանի նկնի ծառայի կենտարք փրկին զպէտքս տարաւ ոճից եւ բանից յԱ. տառաւանդուն տառից եւ յայլոց երեւելի մասնից, այլ եւ զմասն ի կարեւոր բառից շարակարգեց յայլ գիր ըստ կարգի Այրարեհից Որ արարեց ի վ. է. ուսմէն բարեւոյ առեւ յաշարհին կիկկեցոց ի թուականի չայոց 24-րդ, եւ զայն սահն լինել ճոն Բարսեղ, որ երեւեալ շուրջ զԹուականութեամբ չայոց 14-րդ եւ եր օտ առաջնորդ Գարալանից յերկրին Էրեւակայ յաւաւրս կաթողիկոսութեան Երեւանի Էրեւանի, որ կոչելը մակնաւորեալ ճոն (գուցէ վաճառ զայլ նոյա վտիտ եւ նիհար. քանի ճոն մեկն լինել վտիտ ցորենաման հատ որ բուսանի ի մէջ ցորենից) որ եւ հրամանաւորն Ներսիսի Էրեւանի բողոքն արարեալ Եւրոպական Ներսիսի Էրեւանի բողոքն . . . կոչեցան ճոնաւորք որպէս զբէ Վարդան պատմիչ . . . իսկ այն Բարսեղ որ զմեկնութիւն աւետարանին մարգարէ արար, ունի յե-

շատակազիր ի վանանի գրոց իւրոց . . . զորոյ հնազանդն օրինակն տեսեալ . . . փոխադրեցի աստուծոյ . . . » ՅԵՆԱՅԱՆԱԳՐՈՒ. Եւրոպայ . . . կուստանդիւն եւ լականեալ «Ա. Բարսեղ . . . լրգ եղեւ վճար այս մեկնութեան . . . Լեւոնի որդւոյ Աւշի, նորենայ եւ զեւարդոյ մանկան յոյժ երկնաւոր եւ աստուածաւորն Ջօհր . . . յաղագօ տղայութեան իւրոյ ինամին եւ հօգան «երեք մեծագոյն եւ փառաւոր իշխանին Ներսիս եղ. «բարքն հարազատ պարոն Աւշին եւ պարոն Աստուծոյն, որք աստիճանաւ Աւագարոն եւ Գուճարեալ կոչ. «ինչ: Եւ երբորդն պարոն Լեւոն մեծըցի, որ խառն «եւալ եւ միացեալ եւ ընդ նոստ որդէն միոյ ընդ հօգի «եւ ընդ մարմն, ուղղելով զորոյ տունն . . . ի բառ «րին . . . Եւ զբնաւ օտ ի վանի որ կոչի Մարգարէ «ի հայրապետութեան աստուծոյ Աստուծոյն կամ զհօգի «հօգի զբողոքեցոյ: Որ բազմէ աշխատութեամբ ըստ «այլ եւ հնարի զհաղադութիւն այսմ աշխարհի որ եւ «միւս եւ Մար առ Սուլեւան անձնաւ գնացեալ . . . «թէպէտ ծեր եւ տկար էր մարմնով, եւ զխոսութիւն «եւ զգաւնութիւն նորա ի կարգութիւն եւ ի քաղ- «ցրութիւն յեղադրեալ փոխեց . . . Եւ եր ժամանակ «անկն յայտնի վերակացու եւ առաջնորդ օտեր աշխարհի Տէր Լայրապետ երկրագոյն այլ հնգ եւ բարբառ. «րոյ . . . Եւ եր Թեւ Լայրոց 24-րդ (= 1325):

4. ԹՂ. 82բ: «Աշխատարարութիւն տրեւոյ Գեորգայ տէր Գոհմանիսն զոր ի նշանակ սեռս բարեկամութեան ընծայեաց ինչ. յոյ. Ա. Ջօհր. յամին 1794, ի Երեւ. 23. ի նպատակ բառարանի իմոյ»:

15.

ԲԱՌԱՐԱՆ

Cod. Arm. XV. — ԺԸ գարու վերջ:

ԹՈՒՂԹԻՐ 403: — ՄԾԾՈՒԹՈՒՆ 39x25 սմ: — ԳՐՈՒԹՈՒՆ զրեթէ ամբողջ երկսկսն, երկսկսն: — ՏՈՂԵ անորոշ: — ՆՈՒԹ ԹՈՒՆ ճառք: — ՎԱՅՄ կարմիր կիսակաշի նոց, կոնակ ոսկեգործ, շոհրաբ, Dictionnaire Armenien. — ԴԱՅԱՆԱԳՐՈՒ 1ա, Ե, 26 ըն: — ԳՐԻ շղագիր: — ԺԱՄԱՆԱԳՐՈՒ եւ ՏԵՐԻ չընդ: — ԳՐԻՉ Ջօհրայ: — ՏԵՐ Ջօհրայ եւ Դարձիւ: — ՅԵՆԱՅԱՆԱԳՐՈՒԹՈՒՆԻՔ չընդ: — ՏԵՐԻԾԾՈՒԹՈՒՆԻՔ կողմն թղթին ներքին երկսկսն, քչ. Bibl. Quatr.:

Մատենան Բառաբան, որ կը սկսի Ա.—Ա. մանրամասն մեկնութեամբ եւ վկայութեամբ ի հեղինակաց: Վերջը կայ յաւելուածներ, Անտանք բուսաց, բարաբ, թռչնոց, անասնոց, եւ յայնք ինչ Ատաւանդունչ գրոց մեկնութեամբ բառ եւ լատին տին բառից:

16.

ԲԱՌԱՐԱՆ

Cod. Arm. XVI. — ԺԸ գարու վերջ:

Մխիթար Բարսեղ Բառարանին էջ 205-էն սկսեալ մինչեւ 1088, մէջ մեծ ու փոքր բառաւորեալ թղթեր ինքնուրու եւ վրան յաւելուածներ նշանակուած: Գիրն Ջօհրային է: Յպետ Բառաբան թու թու հայ հեղինակներ վկայութիւններ նշանակուած են: Անշուշտ տարիկայ Ջօհրային բառա-

բանին սկզբնական ձևադիրն է: Հաստ թղթէ կոշակապատերին ներքին կողմը մատնանով: »ex Bibl. Quatr. «

17.

ԲԱՌԱՐԱՆ ԼՍՏԻՆ՝ ՀԱՅ

Cod. Arm. XVII. — ԺԸ դար.

ԹՈՂԻԹ 334: — Մեծոփթիկն 15-6x10-5 սմ.: — ԳՐՈՒԹԻԿԻՆ միասին: — ՏՈՂԻԹ 20: — ԳՐՈՒ ԶԳԱԳԻՐ ԵՆ ՆՈՐՈԳԻՐ: — ԿԱՋՄ փայտեայ սեւ կաշւով. երրուակամ: — ՀԱՆԳԱՄԱՐՆԸ միջակ: Կէսէն աւելին դաստարկ թողուած: Այլ ամենայն ծանօթութիւնը կը պակսին:

Սրտանան է Բարսեղոս Լուրի-հայ.

Ար սկի «Aufero, տանեմ», abstuli տարայ, aufer տար, եւն:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԸՆ չի: Կերևայ ԺԸ դարու լատինագէտ հայու կամ Եւրոպացւոյ մը գործ:

18.

ԲԱՌԱՐԱՆ

Cod. Arm. XVIII. — ԺԹ. դար.

Տպագիր. «Բառագիրք Հայոց. Dictionarium Armeno-Latinum Autore Francisco Rivola, Cive Mediolanensi, Lvtetiae Parisorum, MDCXXXIII (= 1633). Այլ ընդ մէջ թուղթ գրուած եւ մէջը ունի, բայց ասոր թիւններն լատին մկնութեամբ եւ վկայութեամբ նշանակուած է Բագրմբէ, ինչպէս տպագրի ձեւով հայերէն գրութեանն կ'երևայ: Կողմն ներքին կողմը: »Ex Bibl. Quatr. «

19.

ԱՍՏՈՒԱԶԱՐԻՆՆ Ի ՀԱՅԵ Ի ԼՍՏԻՆ

Cod. Arm. XIX. — 1792-1798.

Սրտագիր (35.5x23 սմ.) երեք հատար ամբողջ կաշի փառակալով մատնանք:

Ա. Հար.ին կռնակը ոսկեգիր գրչոյնուած «Bible arménienne traduite par M. Lourdé». Կռնին ներքին երեսը տպագիր զինանշանն ունի, տակը «M. le Marquis de Fortis, Rue de la Rochefoucaud, Nr. 12». Կռնին թղթին վրայ »ex bibl. Quatr. « Գրութեան ձևական «Liber Genesew, Absolutus. die 11^a Aprilis, anno Dñi 1792. « Այս հատարն Մովսիսի հինգ գրքին է հայերէնէ ի լատին թարգմանակ, առանց բնագրի, ճակ ծանօթութեամբ: Ի վերջոյ «Explicit totus Pentateuchus, Deo favente et protegente Beatissimâ Virgine Mariâ, hac ipsa Die 2^a Decemb. Anni R. S. H. 1793. Ad majorem Dei gloriam ipsiusque Ecclesiae utilitatem.»

Բ. Հար. Նոյն զինանշան, կողմն վրայ Նոյն գրութիւն: Այս հատարն է «Liber Josue. « Ի վերջոյ «Explicit Liber Josue die 7^a Julii anno Dñi 1794. « Judicum, Libri Ruth, Ի վերջոյ «Explicit Libri Ruth die 9^a 21^a anno Dñi 1794. « Libri Regum, Explicit Liber I Reg. die 16^a April 1795. Liber Regum II, III, IV, որմէ ետեւ «Ad majorem

Dei gloriam et auspice Deiparâ Sanctissimâ Virgine Mariâ, explicit Liber hic Regum quartus Venetiis, anno R. S. H. 1795. Die vero Decembris 30^a «

Գ. Հար. Նոյն կազմ, զինանշան եւն: Ար սկի Paralipomenon, Liber Primus. Secundus, յետոյ «Deo juvante... absoluti sunt duo Libri Paralipomenon, Venetiis, anno R. S. H. 1796 die verò 12^a Octobris. « Ետոյ «Libri Esdrae, I, II, Libri Nehemiae, Libri Tobiae, « որմէ ետեւ. «Explicit Liber Tobiae die 9^a mensis Julii, anno R. S. H. 1797. « Ետոյ Liber Judith, որմէ ետեւ. «Explicit Liber Judith in Livorno, die 7^a Mensis Januarii, anno R. S. H. 1798. « Ետոյ Libri Esther որմէ ետեւ. «Explicit Liber Esther ... post quasdam locorum mutationes, Die 2^a Junii, Anno R. S. H. 1798 in urbe Florentiâ. « յետոյ Machabaeorum Libri, I, II, մինչեւ համար 29 բաղաւարար:

20.

ԳԻՐԷ ԾՆԵԿՆԻՆ Ի ՀԱՅԵ Ի ԼՍՏԻՆ

Cod. Arm. XX. — 1785.

Նոյն հեղինակէ մեծ քառանկ (24,5x18, 5) 216 թուղթ, կանաչ թղթով խաւաքարտեայ կազմով հատար մը, Ննիւղոց գրոյ լատին թարգմանութիւն, մէկ երես հայերէն ընագրով միւս երես լատիներէն: Ինչպէս յառաջաբանէն կ'երևայ 1713 թին Գրիգոր Արքեպիսկոպոսի հրատարակեալ Աստուածաշնչոյ վրայէն է թարգմանութիւնը: Զաւասան է. «Biblia Sacra, Armeno-Latina in Supplementum ad Sacra Biblia Polyglotta Waltonis. Genesis Tomus I^{us}. Auctore Petro Simone Lourdet. Praesbytero Parisiensi, Regio Linguarum Hebraicae et Syriacae Professore, nec non Librorum Censore Regio, Parisiis, Anno R. S. H. MDCCLXXXV. « Հաս մաքուր գրուած, ծանօթութեամբ թիւններով: Կռնակը ոսկեգիր գրչոյնուած «Biblia sacra armena translata, genesis Tom. « կռնին ներքին երեսն »ex bibl. Quatrem. «

21.

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

Cod. Arm. XXI. — ԺԵ դար.

ԹՈՂԻԹ 285. Էջը 560: — Մեծոփթիկն 22x15 սմ.: — ԳՐՈՒԹԻԿԻՆ երկսին 14x9.5 սմ., Ի սկզբան կարմիր գծով քաւմանակ, յետոյ գամք ամուսնու. 14x4: — ՏՈՂԻԹ 20: — Ննիւղ թուղթ հաստ ամուր եւ փայտե: — ԿԱՋՄ փայտեայ կաշիկազմ չի, պարզ: — ՀԱՆԳԱՄԱՐՆԸ մաքուր, մանրակարգ տեղ տեղ վնասուած օտար ծեղքեր տեղ տեղ գործիքներով յաւան: — ԳՐՈՒ Մեծ ընդդիմ բաւական մաքուր: — ԼՈՒՍՄԱՆԱԶԱՐԻ 200 հատ, մեծաւոր, թեթեւ ներկուած: — ԴՈՐԱՄԱՆԱԶԱՐԻԹ ԹՂ. 1ք, 2ք, 3ա, 4ք, 5ա, 6ա, այս է՝ վնց խորան կանոններով կամ համադրաբար համար, որոնց սակայն չեն գրուած: Թղ. 8ա ոսկեգոծ, Թղ. 8ա տգեղ եւ երրուակամ ոճով, ինչպէս հասն եզերագարքը. եւ ամբողջ թուղթ յետոյ ուրիշ ծաղկուած եւ գրուած: Թղ. 137ա, Թղ. 220ա, գեղեցիկ, ոսկով: — ԳԱՏԿԻՐ 7ք Մատթեոս, 83ք Մարկոս. Թղ. 136ք Լուկաս ուրիշ

Յ. Թ. 364 տ կայ երգ մը՝ «Երթամ» ցառ յա-
րեւելից...» Ետեայ կը գրէ՝ «Այս երգս ուրիշ տեղաց
գրեցին»

Մեկայ երկերն վառայ Եփուս Հարապոյն
կային եւ Այս ձեռագրերն Եփուս այն տեղ եւ այն
անձանց գործակցութեամբ գրուած է, ուր եւ
որոնք ձեռագրուած է Եփուսեան մատենադա-
րանի Թ. 2463 ձեռագրին, որուն վրայ տեղե-
կութիւն տուաւ Միքայէն Եփուսեան Արքեպի-
սկոսին մէջ (1891, Թ. 8, էջ 147—155)։ Եփ-
ուսեան ձեռագիրը գրուած է 1672-ին (մեր այս
ձեռագրին 10 տարի ետքը) «ի սուրբ ուխտս
Եփսսեանս Միքայ... որ մահաւումը Ամրո-
յու վանք տար», որպէս անձնօթ տեղը մեր ձեռ-
ագիրը կը մատնադէ ըսելով՝ «ի կրկնս Մեկայ ի
գետոս որ կոչի Սուրբ ընդ հովանեւս սուրբ յո-
մարանի եւ սուրբ գէորգա զորավարին» Մեր
ձեռագրին գրին է «յոցնամեզ եւ անձնատոս
Եփսսեանս Միքայ... որ մահաւումը Ամրո-
յու վանք տար» որ Եփուսեան ձեռագրին գրութեան
ժամանակ կ'երեւի արդէն առաջին վաղագուեայ
գրութիւնը՝ «Սարգսն զալ արգաւէր վաղագուեայ
անուանուելով Եփուսեան ձեռագրին ժողովոյն
եւ նոյն Սարգսն, որ այս տեղ ալ անձնօթ տա-
ւալին պատկերին տակ կը տեղադրէ՝ «Եփուս զիս
տէր Թ. եւ անդիտց, գրեցինք Սահակ ժողովոյն»

Մեր այս ձեռագրին կրկնի վրայ Հռոմեացաց
Մաթիաս Սարգիսեան Թագաւորին († 1490) գի-
նեցանք կայ Հետեւեալ արձանագրութեամբ՝ D.
Math. D. G. Hung. Reg. (Divi Mathias Dei Gratia
Hungariae Regis)։ Այս զինանշանը վրան գրու-
ած ձեռն Հետեւադրածն է, կամ ինչպէս ինք
հետազոտականը կ'ըսէ՝ Պրեկուս, քաղաքն անուորդի
մը ժամանակ այս զինանշանով ձեռագիրը գրե-
լով՝ շատ բարձր գնով կը գնէ, եւ 1688-ին կա-
ռաւորարէ Պուտաւայից Մեշեթ Մուսեումին 6.000
ֆլորինէ։ Նոյն թվականաւոր գրագրածներէն Oson-
toi János ձեռագրին հետեւ տաւ Վիեննա կո-
ղայ, եւ Միխայիլեանց ցով մանրամասն տեղե-
կութիւն տուելէ ետեւ՝ «Magyar-könyv-ozemlo»
(I—IV) թերթին մէջ ընդգրկած յօդուածով մը
հրատարակ կը հանէ խարտիւթի վրայ Այս յո-
գուածն ամբողջ ձեռագրին երկու կողմերն զնկա-
տիպ պատկերով վերադրեալ տպագրութիւնը կը
գրեցին «Armenia» լրագրին (1889, Թ. 9—12),

Հ. Գ. Գ.



ՄԱՐԵՐ ԵՐԵՎԱՆԻ ԶԵՆՈՒԹՅԱՆ

ՀԵՐԱՐԱՆԱԳՐԱՆԻ ՄԵՐԻՄԱՆՈՒԹԵՆԵ

Քաղաքը բաղձաքին, շատերը գրեցին՝ որ
Հայերն ձեռագրութեան, որոնք իրենց ընկի տե-
րանց պէս եւ անոնց հետ աշխարհիս վրայ ցի-
րուցան եղած են, վերադրեալ թողնելով բերութիւն,
եւ ընդհանուր՝ «Մայր, ցուցակի մը մէջ գու-
մարութիւն, որով Հայ մատենագրութեան ամբող-
ջական գանձը ծանօթանայ ուսեալ աշխարհի-
թէ որչափ անհրաժեշտ էր այս իրաւացի բաղ-
ձաքնն օր յառաջ իրագործել, նա միայն կարող
է իւրով ըմբռնել, որ Հայ մատենագրութեան

Հիմնական ուսումնասիրութեան կը զբաղի։ Այն-
պիսին որ մատենագրութեան հրատարակու-
թիւնը ձեռքն առնու, չի գտներ հաստատուն,
Հիմնական շէնք մը, զոր կերպարանաւորել ու-
սումնասիրել կարող ըլլայ։ Օրինակ ըլլայ ամե-
նէն աւելի ծանօթ մատենագրութիւնը՝ Պատմա-
թիւնն Մ. Նարեկեացւոյ, որուն ուսումնասիրու-
թեան մինչեւ այսօր ծախուած ժամանակին մէջ
մեծ մասը լոկ վաճառու է. վաճառ զի բազմամի-
ւ ձեռագրաց համեմատութեամբ իսկական կամ
ստուգագոյն բնագիր մը կազմուած չըլլաւ,
հաստատուն ընդունած ցուցմունքներն ու կար-
ծիքներն օրէօր կ'իյնան, այս կամ այն տեղ նոր
ձեռագրի մը ծանօթմանալովն եւ ընտրելագոյն
ընթերցուածոց ի լոյս գալովն։

Ընդհանուր ցուցակ մը ժամանակի ձեռքն
պրծած Հայ ձեռագիրներու՝ առաջին Հիմնաքան
է այսպիսի Հիմնական հրատարակութեանց։ Վեր-
ջին ժամանակները հրատարակուած ուսումնասի-
րութիւնքն բաւական ցոյց տուին, թէ որչափ
գոթաւորին է տակաւին ծանօթանալ այս կամ
այն մատենագրութեան ձեռագիրներուն պոյն-
թեան։ Եթէ այս հասարակաց գանձերուն ընդ-
հանուր տեղեկատու մը գտնուի՝ աշխատասիրին
ահագին ժամանակ կը խնայուի, եւ կարելի կ'ըլ-
լայ մատենագրական ուսումնասիրութեանը աւելի
հաստատուն Հիմնաքան վրայ կանգնել։ Գիտնէր ոչ
սակաւ գրագէտներ, երիտասարդներ, որոնք այս
կամ այն մատենագրութեան մէջ օրերով նշա-
տած՝ Հայ ձեռագիրներու վրայ տեղեկութիւն-
ներ կը քաղեն, կ'օրինակեն յիշատակարաններ,
որոնք պատմական ճշգրիտ եւ յորդարանալ աղ-
բիւրներ են։ Ընդհանուր ցուցակը կը ծառայէ
այս ժամանակին խնայելու եւ յիշատակարանաց
հրատարակութեամբ՝ Հայ պատմութեան նոր
աղբիւրներ ծանօթացնելու։ Եւ եթէ գիտնա-
կան Եւրոպայ տակաւին մեր մատենագրութեան
հարստութեանց հետ զբաղելու շատ քիչ ա-
խորժակ ունի, պատճառն այն է՝ որ չի կրնար
գիտնալ թէ ի՞նչ եւ ուր կարելի է ձեռագիր
բնագիրներ գտնել, բանի օր եղած հրատարա-
կութիւնք գիտութեան պահպանման համապա-
տասխանող՝ յագեցուցիչ բնագիրներ չեն կրնար
համարուիլ։

Բարեբախտաբար մեր ուսումնասէր դասա-
կարգն այժմ այնչափ զարգացած է, որ կը զբա-
սարէն այս պիտոյքն։ Վր նաւոր որ անվերջ ան-
կալութիւնը դարձրին եւ գործոյն սկիզբ ըլլուէր։

Հոնքեւ ամբողջ թերթիս այս տարւոյ ըն-
թացքին մէջ հրատարակեց Վիեննայի եւ Միւն-
խի

¹ Պուտաւայից Մեշեթ Մուսեումը կը շնորհա-
վան թագաւորին ձեռագրաց Ժողովարանը, որ Ձաճկաց
տիրապետութեան ժամանակ գրուած էր, վերադրեալ հաւա-
քել, եւ այս պատճառաւ Սարգիսեան գրաւոր Հետաքնն ձե-
ռագիրները շատ բարձր գին ունին։